

Mindeord

Hans Lund

(10. december 1890—17. april 1969)

Et dygtigt og frodigt menneskeliv afsluttedes, da fhv. højskoleforstander Hans Lund afgik ved døden den 17. april. Han hørte ikke blot til de førende blandt dette århundredes højskolefolk, men var sikkert den af dem alle, der stærkest repræsenterede idealet »den historisk-poetiske højskole« under nutidens vilkår.

Født i Varde, men i et udpræget bondehjem, fik Hans Lund fra første færd kendskab til og respekt for bondestandens liv og vilkår, hvad der på mangfoldig måde spores i hans senere indsats. Han fik også tidlig berøring med de grundtvigske kredse på stedet. Gennem sine studier i København, der afsluttedes 1916 med skoleembedseksamen med historie som hovedfag, fik han den solide faglige udrustning til sin kommende livsgerning i højskolens tjeneste. I årene 1917-26 virkede han som lærer ved Askov Højskole i et lykkeligt fællesskab med 3 andre fremragende lærere: J. Th. Arnfred, C. P. O. Christiansen og Jens Rosenkjær. Dette firkløver grundlagde tidsskriftet »Dansk Udsyn«, i hvis redaktion Hans Lund fortsatte til 1940. Sin største indsats øvede han imidlertid i årene 1926-52 som forstander for Rødning Højskole, der under hans ledelse oplevede en rig blomstringstid.

I sin åbningstale på Rødning Højskole den 7. november 1926 (trykt i bogen »Historiker i Højskolens Tjeneste«) formede Hans Lund sin opfattelse af historiens betydning i følgende ord: »Men over alt det, vi håber at komme i Tjeneste hos gennem denne Skole, hvælver sig eet Ønske: at vi må få Lykke til at skabe

en historisk Skole . . . Vi vil mindre prøve at give Tingenes Tolkning end Tingenes Tale . . . Det, vi tror paa, er de historiske Begivenheders egen indre Kraft — til at kaste Lys over Menneskeliv, klare Kræfterne mod hinanden, føde ny Styrke, kalde på det beslægtede og rejse det til Liv, aabne de vide Udsigter og lade os føle den dybe Sammenhæng bag Overfladebegivenhedernes Blændværk«. Det var med et sådant grundsyn, Hans Lund blev den fremragende *fortæller*, vel højskolens største fortæller i hans tid. Han skulle ses på en talerstol og høres fra en talerstol. Man regner med, at han foruden de mange foredrag på skolen har holdt henved 4.000 foredrag landet over. Men også med pennen virkede denne myreflittige mand stærkt, lige til hans sidste leveår. Bibliografien i »Historiker i Højskolens Tjeneste« omfatter 355 numre, hvoraf dog flertallet er artikler og mindre afhandlinger. Følgende større værker bør nævnes:

Tyskland 1866—1914 (i Engelstoft og Nørgaard: Verdenshistorien fra 1866 til vore Dage (1922).

Udgave af Sofus Høgsbros Brevveksling og Dagbøger I-II (1923-24).

Under Forbundet mellem Konge og Adel 1533-88 (i: Det danske Folks Historie IV), (1928).

Den nationale og politiske Udvikling 1864—1920 (i: Sønderjyllands Historie V), (1933).

Den historiske Grænse (i: Statsradiofoniens grundbog »Grænsen«), (1955).

Historiker i Højskolens Tjeneste (1960).

Seks engelske Politikere (1961).

Askov Højskole 1865—1915 (1965).

Hovedemnerne for Hans Lunds bøger, afhandlinger og foredrag har i øvrigt været: Den danske højskole — Sønderjylland (herunder henved 100 biografier af sønderjyske personligheder, i Dansk biografisk Leksikon) — den danske bondestand. Hvad det sidstnævnte

emne angår, er det bemærkelsesværdigt at følge, at Lund i et foredrag om »Bondesamfundet i Krise« (1936) endnu ser ret optimistisk på landbrugets fremtidsmuligheder, men i et foredrag fra 1959 ser mere mørkt på mulighederne, påvirkede som disse er af den mellemliggende tids stærke »afvandring« fra landbruget. Selv bekendte han sig vel til det sidste til de store menneskelige værdier i bondens arbejde, således som han særlig havde erfaret dem som ejer af Tanderupgård de sidste 17 år af sit liv.

I et vægtigt foredrag, »Historisk Sans«, ved Dansk historisk Fællesforenings årsmøde 1954 har Hans Lund ikke blot gjort rede for sit syn på historiens betydning (således i et citat fra den engelske historiker Trevelyan: »Historiens kunst bliver altid kunsten at fortælle. Det er dens klippegrund«), men også sagt rammende ord om værdien af det solide fundament, der gives gennem det lokalhistoriske arbejde. Med al beundring for det arbejde, der udføres af de historiske samfund (og som han selv har deltaget i, bl. a. gennem et par afhandlinger i »Fra Ribe Amt« 1946 og 1947) kan han ikke tilbageholde den kritik, at »der i de årbøger, som er foreningernes vigtigste forbindelse med medlemmerne, er for meget ubearbejdet materiale og for lidt fortalt stof til, at det kan afvinde større kredse interesse — at man ofrer fremdragningen af nye ting og undersøgelser mere kraft end fremstillingen«. Det er fortælleren Hans Lund, der endnu en gang kommer til orde. — I øvrigt er det en kendt sag, at hans egen historiefortælling, hvor fængslende den end er, altid er underbygget med solidt forskerarbejde!

Ved mindefesten i Rødning efter Hans Lunds begravelse blev der smukt og træffende sagt af hans efterfølger som højskoleforstander i Rødning, kirkeminister Fog Pedersen: »Han døde med seletøjet på«.

Et stort arbejde var han i gang med: en fremstilling af partiet Venstres historie fra 1870 til nutiden. Nu blev det desværre ved forarbejderne.

S. M.

H. Øllgaard

Historisk Samfunds tidligere revisor, museumsinspektør, fhv. lærer Holger Øllgaard, Ølgod, afgik 15. januar 1969 ved døden.

Øllgaard er landmandssøn fra Strellev, født 24. juli 1888. Allerede som 15-årig kom han på Staby for at uddanne sig til vinterlærer, og 1910 tog han lærereksamen fra Gedved. Han var gift med Marie Dorteia Jæger, der døde 1957. I fyrretyve år virkede han som en dygtig og afholdt lærer i Hejbøl skole, og her begyndte han at samle museumsgenstande, i første omgang kun tænkt til en skolesamling, men samlingerne voksede og voksede, så de efterhånden udgjorde et helt egnsmuseum.

I sognet var der en levende interesse for museums-sagen, ikke mindst takket være Øllgaard. Da han ved afskeden som lærer 1953 flyttede til Ølgod by, gav museumsinteressen sig udslag i, at en museumsforening dannedes, og der købtes et hus i Ølgod, som indrettedes til museum. Pengene skaffedes, dels ved en sogneindsamling og dels ved et kommunalt tilskud. Utrættelig virkede Øllgaard her som leder. Men ikke nok med det. Han var tillige forlængst blevet knyttet til Varde museum som inspektør, og her virkede han ligeledes med stor dygtighed. Han nåede da også at få begge museer statsanerkendt, og det var velfortjent, da han 1962 tildeltes fortjenstmedaljen i sølv.

Historisk Samfund vil ikke blot mindes ham som dets revisor og gode støtte, men også med tak tænke